

Fosfaatplafond instrument voor krimp veestapel, niet voor waterkwaliteit

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt voor een mogelijke overschrijding van het fosfaatplafond in 2025. Tegelijkertijd meldt het CBS dat in 2023 het fosfaatoverschot op landbouwgrond vrijwel verdwenen is. Welk doel dient het fosfaatplafond?

In januari publiceerde het PBL een rapport over de effecten van wijzigingen in de Meststoffenwet. Kort daarna volgde een rapportage van de Europese Commissie over de waterkwaliteit in Nederland. Volgens Nu.nl is de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater verslechterd. Er dreigt enerzijds een overschrijding van het fosfaatplafond door de landbouw en anderzijds is het fosfaatoverschot op landbouwgrond vrijwel verdwenen.

Wat gaat zo'n plafond dan opleveren voor de waterkwaliteit?

FOSFAATPLAND EN EU-RICHTLIJN

De Europese Unie stelt in haar Nitraatrichtlijn beperkingen aan de hoeveelheid dierlijke mest die op landbouwgrond mag worden uitgereden. Dit ter bescherming van zowel het oppervlakte- als grondwater. Nederland had jarenlang een uitzonderingspositie (derogatie), waardoor veehouders meer dierlijke mest mochten gebrui-

ken dan de EU-norm toestaat. Eén van de voorwaarden voor deze derogatie was het naleven van een fosfaatproductieplafond, omdat een te hoge fosfaatuitstoot kan leiden tot eutrofiëring (voedselrijkdom die waterkwaliteit verslechtert).

Het fosfaatplafond begrenst de totale hoeveelheid fosfaat die door al het vee in Nederland mag worden geproduceerd. In 2023 bedroeg deze 150,7 miljoen kg, waarvan ruim 56% door rundvee werd geproduceerd. Voor

2025 is het fosfaatplafond vastgesteld op 135 miljoen kg.

BALANS BEMESTING EN AFVOER

Op basis van gegevens van het CBS is de overdracht naar de bodem beperkt en is de fosfaatbalans nagenoeg in evenwicht. In 2023 werd per hectare cultuurgrond gemiddeld 73 kg fosfaat bemest, waarvan 60 kg afkomstig was uit dierlijke mest. Door de productie van gras, akkerbouw- en tuinbouwgewassen werd 69 kg weer afgevoerd, waardoor de netto balans voor de bodem 4 kg per hectare bedroeg. Ter vergelijking: in 1990 was deze op-hoping nog 78 kg per hectare.

Omdat de bemesting en afvoer vrijwel in balans zijn, betekent dit dat sommige bedrijven over een langere periode gerekend zelfs een negatieve fosfaatbalans hebben. Vooral bij melkveehouderijen is dit niet ongewoon. Dat blijkt uit cijfers van de Kringloop-Wijzer (zie kader).

PLAFOND EN WATERKWALITEIT

Heeft een lager fosfaatplafond effect op de waterkwaliteit? Het is de vraag of een verdere verlaging van het fosfaatplafond daadwerkelijk bijdraagt aan een betere waterkwaliteit. Het PBL concludeerde dat vooral de verminderde plaatsingsruimte voor mest en restricties in nutriëntegevoelige gebieden op lange termijn zullen bijdragen aan verbetering. Dit betekent dat er meer mest elders zal moeten worden afgezet.

Het verlagen van de fosfaatproductie door vee heeft geen directe invloed op de P-belasting van de bodem. De verlaging van het plafond is daarom eerder een middel om de veestapel

te verkleinen dan een maatregel voor waterkwaliteit.

Een reductie van de veestapel als gevolg van het fosfaatplafond en andere maatregelen zal de behoefte aan grasland verminderen en de teelt van andere gewassen doen toenemen. Het waterschap Vallei en Veluwe (Gld) waarschuwde dat als veehouders hun grasland omzetten in akker- of bollen-teelt, dit juist een verslechtering van de waterkwaliteit kan veroorzaken.

DE ECHTE WATERKWALITEIT

Hoe staat het echt met de waterkwaliteit? In de vorige rapportage van de Europese Commissie scoorde slechts 0,3% van de Nederlandse wateren het predicaat 'goed', terwijl in de meest recente rapportage geen enkel waterlichaam deze kwalificatie kreeg. De EU constateerde dat er positieve trends in de ecologische kwaliteit waargenomen worden. Er is een duidelijke afname van het aantal wateren dat als 'bad' of 'poor' wordt beoordeeld.

Wat betreft nutriënten (stikstof en fosfaat) voldoet bijna 70% van alle waterlichamen aan de drempelwaarden, en bij de binnenwateren ligt dit percentage op 55%. De ecologische waterkwaliteit verbetert dus, maar is onvoldoende om de doelstellingen voor 2027 te halen.

Ook de chemische kwaliteit blijft een zorgpunt. Bij 80% van de waterlichamen is het kobaltgehalte te hoog. Voor arseen en selenium geldt dit voor meer dan 60% van de wateren, terwijl ook zilver en zink vaak te hoog zijn. Dit komt deels door historische verontreinigingen of natuurlijke concentraties die moeilijk te verwijderen zijn. Daarnaast zijn de gehalten van imidacloprid en ammonium vaak te hoog. ■

Negatieve P-balans op veebedrijven

De vereniging Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Liemers (VKA) heeft een analyse gemaakt van de gegevens van 198 van hun leden die deelnamen aan de KringloopWijzer (KLW) in de periode van 2017 tot en met 2022. De gemiddelde veebezetting van deze bedrijven was 2,3 GVE en een melkproductie van ca 19.000 kg/ha. In die periode hadden de bedrijven gemiddeld een negatieve P-balans.

Jaartal	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Fosfaatbenutting bedrijf (%)	96	79	92	89	99	81
Fosfaatoverschot bedrijf (kg P205/ha)	-10	12	-2	3	-21	11
Fosfaatoverschot bodem (kg P205/ha)	-10	12	-2	3	-21	11

Conclusies

Bij het in 2023 geldende fosfaatplafond was de uitstroom van fosfaat naar de bodem beperkt. Verlaging van het plafond zal daarom niet bijdragen aan de verbetering van de waterkwaliteit. Op veel melkveebedrijven is de fosfaatbalans al negatief. De ecologische kwaliteit verbetert maar is onvoldoende om aan de EU-normen te voldoen.